

Kje je zasidrana stvariteljska fantazija? Kostanjevice? Gotovo v tektoniki.
Kaj daje? Razmerje do romanskega vezanega sistema : kaj nudi novega
(enotna traveja, šilasti lok)

V čem se javlja gotika? Analiza sestavin v strogi tektonski jasnosti.
med domačimi spomeniki najopaznejši dekorativni del zasidran v kapitlu (baza romanska), ki kaže celo vrsto prehodov k gotškemu naturalizmu:
Zungenblatt- Kelch - Knospenkapitel- živalski kapitel-palmeta, gibanje listov višek naturalizma - na pa po naturi posnete ^{le} upodobitve ^{ev} listov.
Drugo zasidranost v rastlinski kapitelni ornamentiki.

The leaves of Southwell

Vloga kapitela: 3 osnovni tipi v antiki : kompozitni

Listni kapitel: lotosov - akantov(vrsta osata): čaša, blazina(josnki - dorski)

Tektonski realizem: tektonska stereometr. forma; Fantazijsko krasilna forma(naturalizem)

Spiritualist. reakcija na antiko: tektonska praforma, krašena v bizant.- ravnem kapitlu. Redukcija lista v Zungenblatt, povračanje v karol.- otonski dobi: logika zmaga ⁸⁰⁰⁻¹⁰⁰⁰. Gola tektonska kocka in piramida. Zungenblatt, ^{gola} kocka+krogla rešitev = vloga krasilne fantazije: vspelednost bizantinskemu kapitlu: ^{živalska} fantastika ob čipki.

KOSTANJEVICA - (seminar) c. sv. Kartina

Naturalizem Zugenblatt, brstni list in palmeta tiho živi dalje korintski naturalizem in se prerodi v gotski naturalizem. Vihranje, nalaganje naturalističnih vejic na čašasto jedro v 13.st. nato reakcija v 14.stol. Buckellaub.

Southwell priča o vsem

Vse se pokori zakonu svojega časa, gosposki sistem, družbeni red, duhovnost vse so odraža ~~vzgrafičnik~~ ^{v grafikonu} razvoja umetnosti, ki je najbližja abstraktnosti (Dvorak - Šmid) Weingartner : Kapitel.

Udnevi tega razvoja v Sloveniji: Tektonika v Vuženici, Stični, Št. Vidu, Kamniku. Brst in palmeta v Kaniku, Ptuj, Kostanjevici tu Zungenblatt in živalska fantastika: Višek Kostanjevica. Vpliv beraških redov in redov sploh, skromnost v vsi srednji Evropi. Rože v Ptuj (minor) v 14.stol. Naturalizem v Ptuj, prošij.c.

Kor: rože in listovje, že Buckellaub isto mešano na Ptujski gori.

Delovna skupnost ki ni skupnost ? izrabljanje znanja (Baš!)

Brez konkurence kjer bi izmenjali poglede.

Fantastika ob stvarnosti, ki marsikaj ^{prere} (tlak, ogleni kamni, ki to niso, 3 vrste estriha - zelo kulturna gradnja, ki jo domnevamo že tudi za notranjščino: oblog iz lepo obdelanih plošč, ^{čista gal.} (?) zakaj ga zavlačuje?

Hohnjec: danes opaženo, da uporablja kamenje, ki ga iztrga iz tlaka?

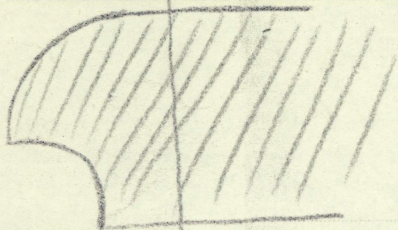
Kostanjevica - samostan, cerkev

Tembolj treba paziti na intaktnost svetišča - kakor ^{sem} ~~povsod~~ poudariti^e.
Tiha rivaliteta povsod.

Stele, IV.A. v zvezku zadaj.

Stanje cerkve in samostana. Zap. M.Zoisa korespodnetna C.K. z dne 20.3.
1915, št. mape6.

Stari profil zoklja hranjen, na vsh. steni juž. stran. l dje.

Vsh, del prezbiterijskega ima zunaj baročen pristreb

sen ~~zid~~ podzidek, prvotni venec je odbit.

V polovici razdalje od str. ladje do oglov

se stena občutno zalomi, bržkone posledica

povečave v baročni d bi. Na sev. steni je prizidek še bolj jaen, ker cel vzhod

ni del stene napram prv tnemu precej ven stoji. Prvotni venec je ohranjen

intakten na steni prezbiterijske, kakor na vzh. steni prečne ladje. V vrhnjme

delu prečne ladje zazidane spolije gotske stavbe profili. Pod levim oknom ja

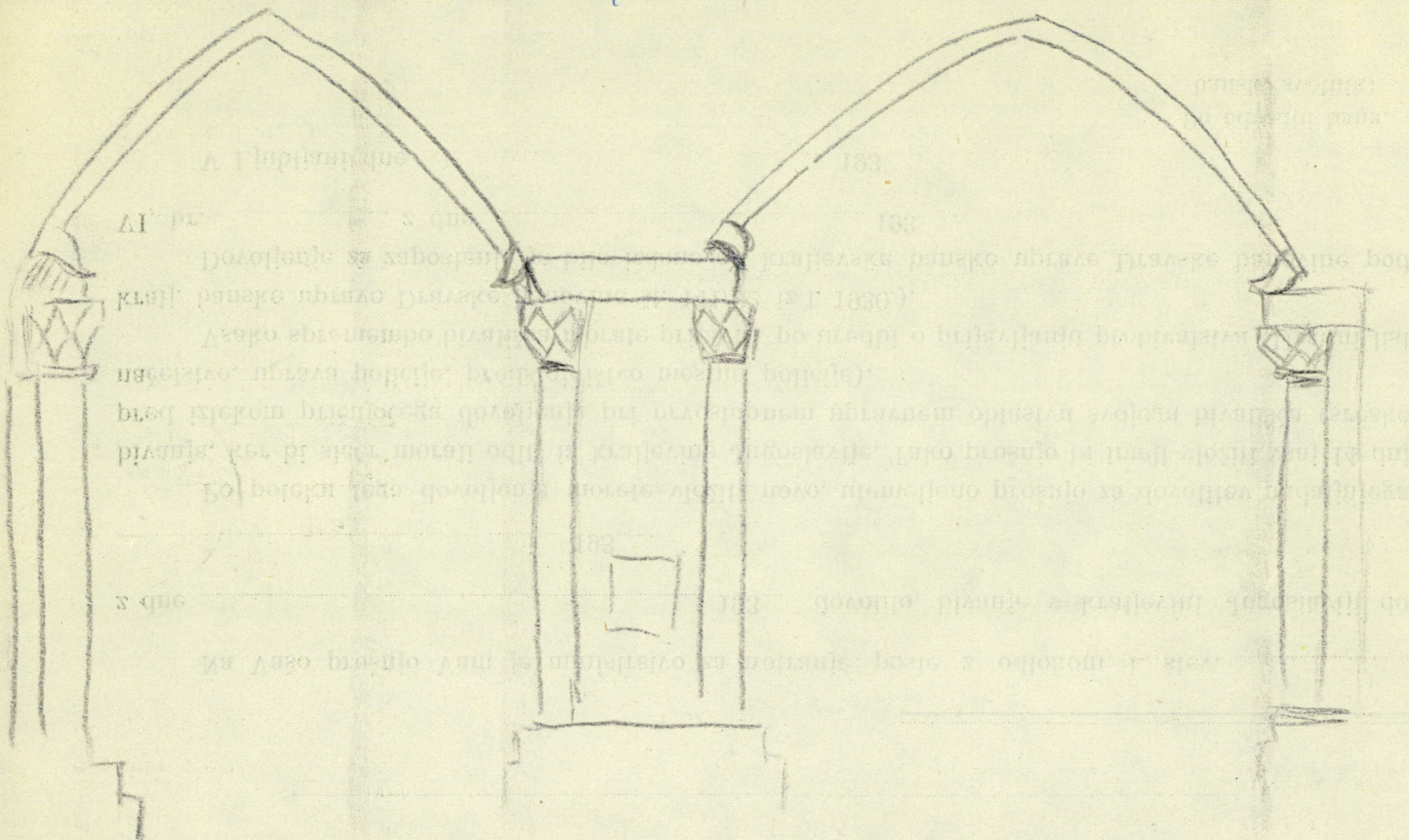
zazidana laibunga gotskega kna.. Okenški oviri gotskih oken so vidni tudi

na sev. steni stran. ladje pod baročnim oknom.

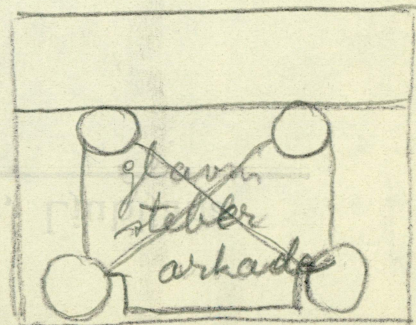
Stranska ladja prečnih ladij se odpira napram njenemu glavnemu traktu v dvojni arkadi, ki je bil arhit. in kamnoseško zelo bogat.

V baročni arhit. so zazidani stebri in kapiteli. Juž. arkada se zdi, da je imela preproste kapitele z močnim listnim izpodrezom. Vsak sveženj je bil okrašen s 4 kapiteli in odgovarjajočimi stebri, dočim je arkada počivala na straneh na preprostem profilu. Rob loka je bil podkvasto in žlebasto profiliran in je končeval spodaj z vsločeno nožico, med kateri dvema stranicama je bil žlebič, kot ~~odtok~~ žleba loka.

Južna arkada je bila bolj bogat okrašena in je imela 6 kapiteljev, katerih pet ~~enotnih~~ in zelo lepo rastlinskih trtjem okrašenih.

V steni ^{od} južne strani ladje prečne ladje k prezbitერიju je zazidan šilast lok, spodaj pa štirikotno završena gotska dolbina s ploščo z odlivno luknjico. Očividno je odliv vode iz keliha. V vsh. steni sta zazidana dva okenska oboka iz gotske dobe in viden ostanek baročne slikarije.

Vsi dekorativni členi in rebra so bili barvani, tlo v kapitelski ornamenti je bilo rdeče, sicer ostanki rumene in rdeče barve.

Lok iz prečne ladje na jugu v južno str. ladjo ohranjen, ima značilen prehod iz žlebasto posnetega roba v osnovni pravokotnik v obliki nožice. Njegova arhitektura se da nasledovati prav do tal. V sev. steni stranske ladje zunaj ima en kamen znak V zidu dvorišča pred cerkvijo z navidezno prostostoječo baročno fasado je vzidan kamen z znakom

Desni baročni portal ima napis: Haec porta vna.cvm.fvrri.erecta.est per adissimi.~~Dni~~ Dūm.Dūm. Ropertvm.Abbātem hvivs.monrij.anno Dñ.MDCXXXII

Navidezna baročna fasada dvorišča ima v portalu s krasnimi skulpturami vrhnji napis: oMnOpotentis Dei eIVsqVe genITRICIs ab angeLo solVtantae VIRgInIs honoRI ereXIt alexander Tavferervs hvivs loci abbas LIV(?) deloma odbito.

Freska Marijinega oznanenja mogoče Jelovškova. Sedanji zvonik in gotsko pritličje in nadstropje z okni na kor in v pritličje, ter pristrešen gotski pritlični venec, črva vrsta oken zvonila samega v osmerokotnem delu je še gotsko okrogla s porezanim robom. Zgornje okna imajo kamnite, preproste baročne okvire

Dela za enkrat na zvoniku in zunaj, kjer ne gre za streho! Streho spraviti v red. Znotraj se vse na novo omeče, razen ^{repariranih} delov. Vse gotске dolbine zada; in v kapelah in prezbiteriju se ohranijo, kamen odkrije in izlivi čuvajo.

Ker dobi novo balistrado, z vnila rumenkasto pobarva. Grobnic² za oboke.

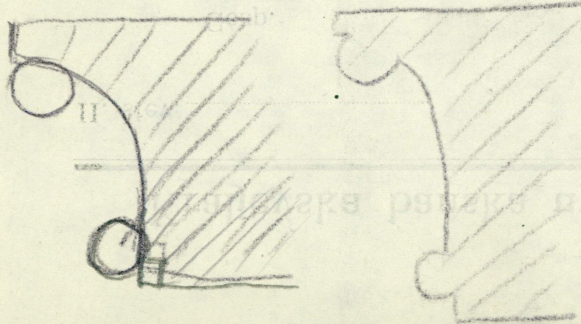
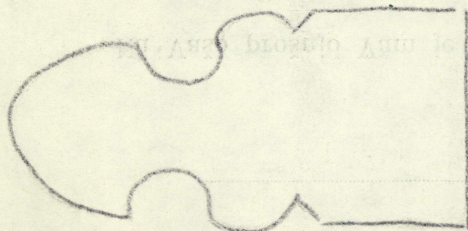
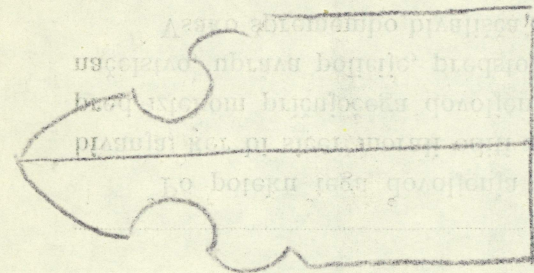
Tlak je osmerokotna opeka. Nova okna, kolikor so potrebna.

Pod kapitelom zadnjega loka stranske južne ladje napram prečni ladji so vzdani trije profili reber. Dva *nova* imata enka pr fil, eden malo krajši, nekoliko druga nega. Tudi drug d mnogo profiliranih kamnov, deloma celo v oboku

obeh opisanih profilov in drugih bolj preprostih kakim ~~okvirom~~ ali vencem pripadajočih. Na nekaterih vklesan križ. +

Na kora baročna letnica 1741. Ob oknu vrhu sev. prečne ladje letn. 1632. Pod streho so nad juž.

str. ladjo ohranjeni trije okrogli gotski okni s posnetimi robovi. torej bazilikalna luč. V zap. steni prečne ladje eno podolgasto, polkoržno završeno, močno na gotsko spominjajoče. Ohranjen je tudi na obeh v velikem delu podstrešni venec iz kamna, obst ječ iz naprej stoječih plošč, žleba pod njo in okrogle palice pod njim (prvi odlomek v Vel. *Halenci* vzdani v cerkev.)

Koncem juž. stranske ladje na desno od baročnega portala so odkrili zelo bogato profilirano in razčlenjeno konzolo, na kateri je slonel lok. Kakor ka- kapitel na levi, kaže tudi ta konzola na nadaljevanje arhit. še v eni traveji.

V sev. ladji na koncu na istem mestu od baročnega portala so odkrili na levo celo polovico pilastra z lepim listnatim kapitelom, edinim svoje vrste ter 3/4 stebrom z listnatim kelhastim kapitelom kot podlogo za obok uničene traveje. Vse kaže, da gre za korn arhit, ki je imela emporo v višini oboka stranskih ladij. Na to kaže tudi ojačeni opornik v srednji ladji ob koru, kjer je bila balustrada.

V prvem polju juž. stran. ladje so našli v prvi traveji nad baročnim obokom stari obok z rebri na križ. Debra so po večini odbita, samo ena rama je ohranjena, temnomodra je pobarvana s belimi stiki. Na koru je ohranjen že omenjeni del, ki traveje na tem mestu deloma zapira. Profiliran je z globokim žlebom in napram ladji ravn odrezan. Gre za visok, veličasten slavalok, ki je bil v višini oboka sedanjega kora pretrgan z nizkim gotskim lokom, ki je zazidan v vhod v sedanjo kapelo pod korom. Gre torej za čisto gotško prezidavo.

Stele, L, 2.9.1931, str. 27'-28'.

Vojvoda Bernard Koroški "peinheim je dal sezidati samostan, - cistercijanov Upatija se je imenovala "Marijin studenec" (Mariabrunn), sam.c. je bila posvečena Beatae Mariae Virginis ad Fontes". Papež Inocenc IV je dal samostanu

~~xxxxpraxic~~ vse prav ce drugih samostanov. Samostan večkrat napaden od "skokov

Nad njimi so se menihi maščevali, kot pravi napis nad vhodnimi vrati:

eCCe IanVa CoeLI non fVres neC VaL-aChI negVe Patrones ast iVsti IntrabVnt
In eam.

Jožef I⁺ sam.razpustil in prišel je v last verskega zaklada. V stavbo so se naselili drž. uradi.

Sam.c. še ohranjena, vendar se že pozna zob časa. Tu je pokopana l.1237 Jutta žena vojvode Bernardain l.1249 njegov sin Bernhard.

Slike: zah.vrata sam.c.

zunanjščina sam.stana

glavni vhod v sam.

sam. hodniki na dv.rišču.

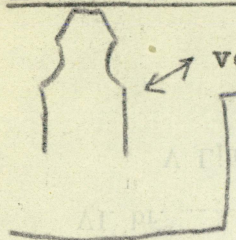
sam.c. - fasada

notranjost sam.c.

Il.Slov.1930, L.VI, št.8, str.59 -62.

Portal v ž.c.nedvomno ^{istega} dela kot kapiteli v sam.cerkvi. Tu je bilo m delu več r k - nekatere b lj, druge manj napredne. Najkonservativnejši je pa č klesar pravih ~~krst~~ listnih kapitelov, ki pa so vedno pomanjani na precej sekundarno mesto.

V ruševinah starega trakta najden fragment rebra s poznogotskim profilom,

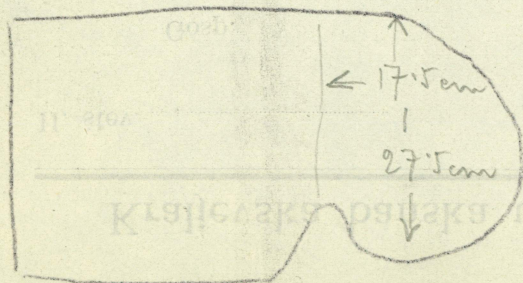
verjetno od poznogotskega oboka v križnem hodniku.

Občutje portalov bolj masivno kot na zgornjem ~~grandom~~ portalu na Mel^em gradu v Kan^uiku, zlasti portal, ki vodi iz križnega hodnika v cerkev.

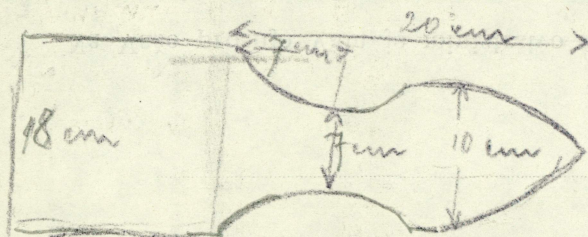
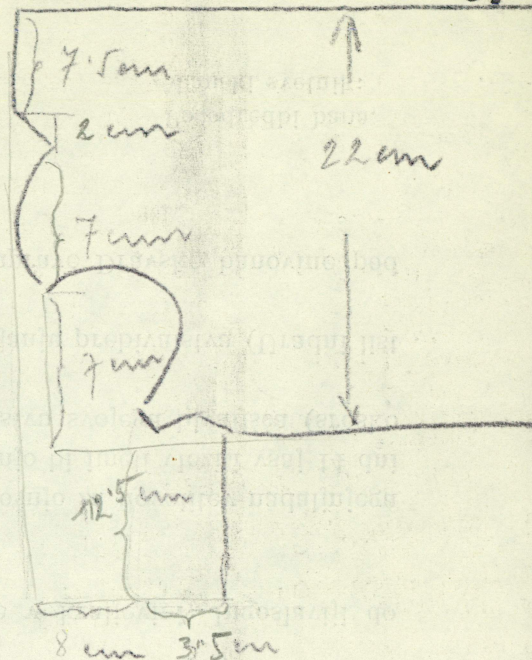
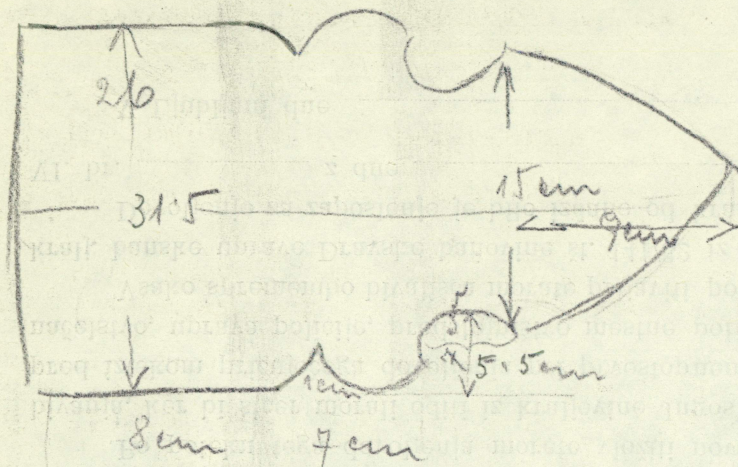
Cevc, Zap. XX. str. 6¹, 27. X. 50.

Cerkev je bila nedvomno vsa obokana. Srednje ladje ~~se~~ off glavne delili stebri s pristavljenimi služnikivselej po trije, kar kaže na srednji prečni pas in diagonalna rebra in križni svod. Na vsh. dozidana str. ladja k bočni je bila napram cerkvi odprta z arkado, sloneča na slopu, ki je imel na straneh po en pilaster s kelpast^o listno prirezanimi kapitelji. Odprtino je oklep^{al} navzgor šilast lok. Veprav začetki so še jasni in bi se dal rekonstruirati. Arkada str. ladje napram prečni in glavni je tudi vselej šilast lok.

V prezidavah baročne dobe, ki so zelo obsežne je ohranjenih mnogo obdelanih kamnoseških kamnov, važnih za študij prvotne arhitekture.

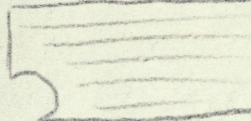
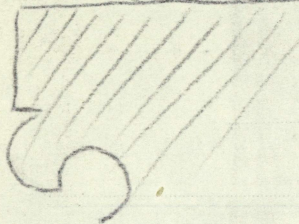
Več kamnov ima vrezano znamenje v podobi križa. Zadnji del prezbiterija je prizidan v baročni dobi (^{baročni tip} razen zoklja, ki ima do srede zadnjega okna v str. steni pristni venec, ki opasuje tudi prečno ladjo). Zaključek prezbiterija je bil verjetno

Stele, LI, str. 45-47, 14.10.1929.

Na juž.str.ladji pod streho se vidijo vrhovi kamnitih šilastih lokov med katere je bil nekdaaj razpet križnat obok. Delitev na polja je ista kot v gl.ladji. Polja so več ali manj kvadratična. Loki napram cerkvi so za kakih 15 cm višji kakor

prečni.Prečna loka sta 2 tako, da so v ladji 3 polja. profil loka napram cerkvi je močnejši kot oni prečni.Rob je samo posnet in nato potegnjen žleb.Oni napram cerkvi imajo najprej palico za njo žleb. Omet deloma rumena ilovica.Na juž.sten

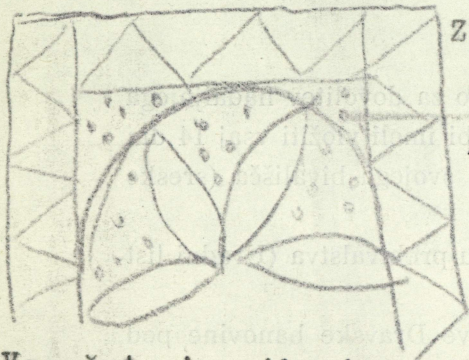
zunaj na zap.oglu ostanek slike sv.

Krištofa Stele, C, 29.9.1930, str.20-21.

sr.15.stol.Razni zapiski :1563

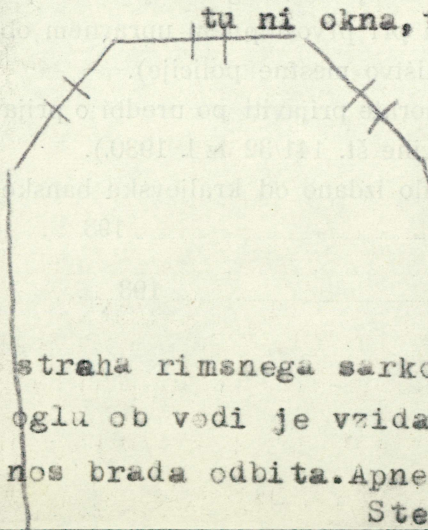
Lazarus Plesch, in mnogo nečitljivih

Druga letnica 1540.Na st lpu, ki je pred fasado je na juž. strani z rumeno barvo naslikan ornament.

Vse črte in pike in srednja rozeta rumeno.

Zvonik ima v pritličju tona in na levi in desni steni podobno slikarijo kot zunaj. kna prezbit polkrožno završena na tu ni okna, torej kraškemu tipu sorodno.

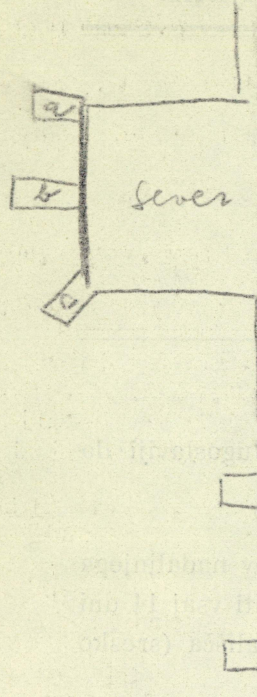

Napis nad str.vhodom pravi, da je bila ta c.l.1898 restavrirana in popolnoma zapuščene.

V obzidju ob cesti vzdana straha rimsnega sarkofaga z ogeinimi akroteriji in precej položno streho. v oglu ob vodi je vzdana enfasna glava zelo izmita vidijo se oči in lasje ter nos brada odbita.Apnenec.Sklepnik?Rimsko?

Stele, C, 29.9.1930, str.20-23.

vhod

a. ima romanski podstavek, ki se sledi od ogla c za b. do a, skozi s profilom
 b. ima gotski progil močno poškodovan, soroden onemu stene na juž, strani. Baza stopa v več kot polkoržen žlebu močno naprej prvotni pritlični venec se vidno nadaljuje za opornikom b. ki stopa zelo daleč naprej

Profil pristrešnega venca:

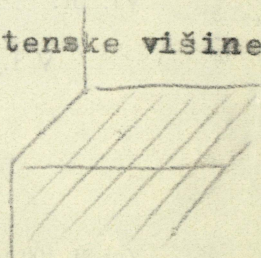
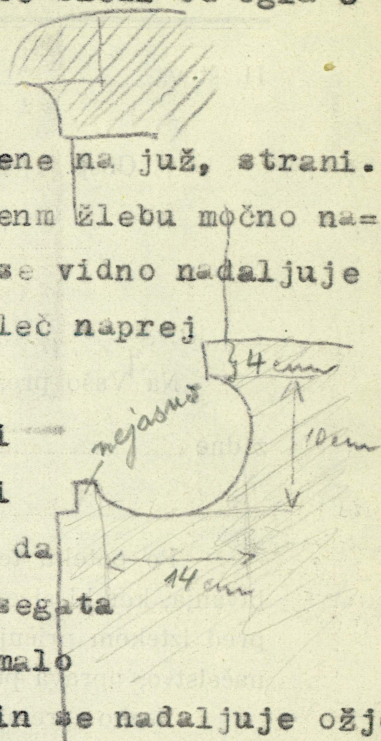
c. po zidavi enak b. pritlični venec ni nikjer ohranjen, tudi prvotni venec odbit, precej predno ga doseže, da se njih razmerje jasno ne vidi. Dočim segata

a. in b. samo do višine okna ima c še malo

nad njihovo višino sestop s streho in se nadaljuje ožje

do blizu strehe, kjer se zaključi s streho. Profil pod streho je gotski žlebast. b. in c. sta nedvomn gotska.

Stena sev. ladje ima ven opornika, ki sega malo nad polovico stenske višine Pokrita s streho. Bazi sta preprosto pristrešeni. Verjetno tudi iz gotske dobe. V baročnem predxxxvežju so odkrili na sev. polovici dvorišča tesno prilegajoč k navideni fasadi dva v osi cerkve ~~xxx~~ vsporedno potekajoča zida, ki se bosta še natančneje preiskala.

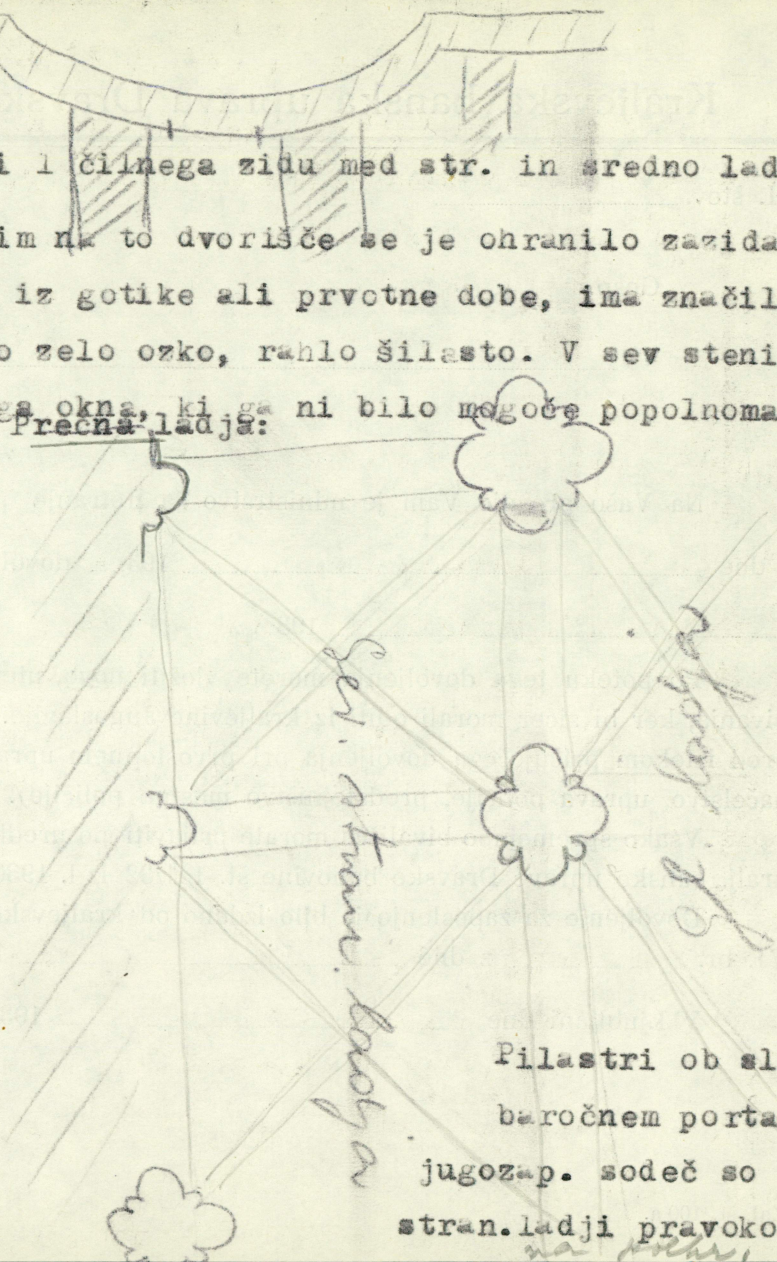
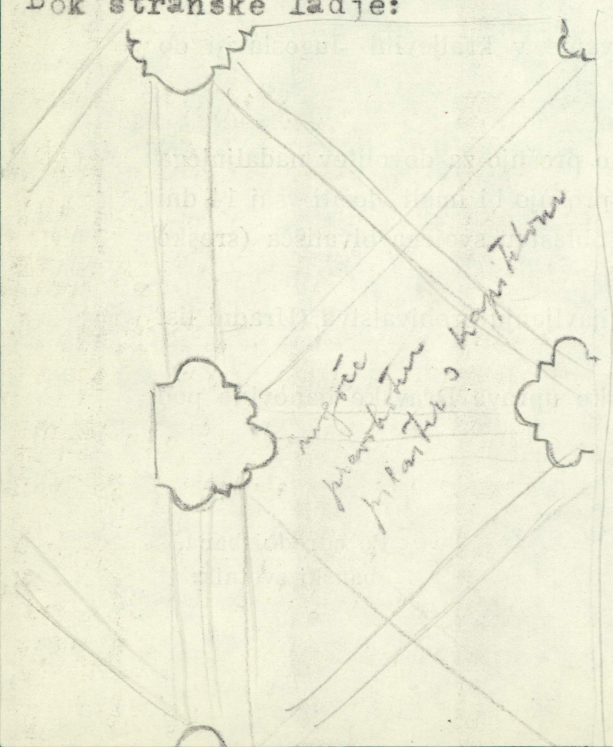

(najdeno isto tudi sam)

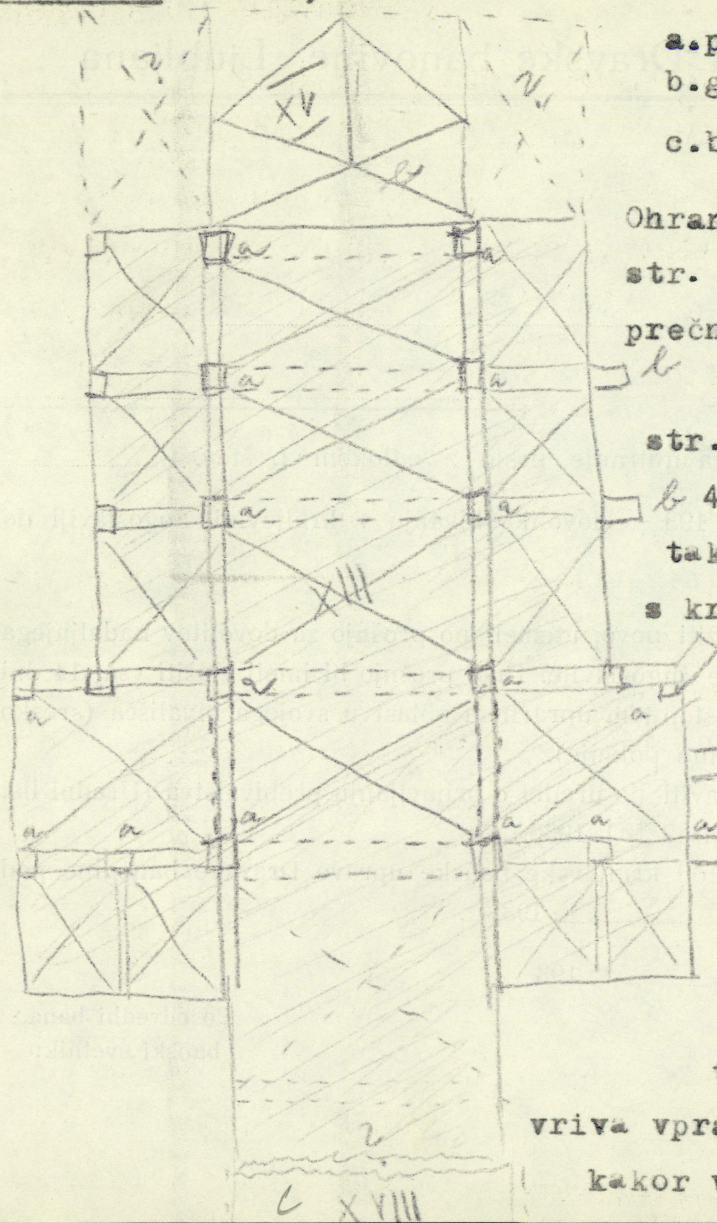
Manjši bo dogovarjal nekako smeri 1 čilnega zidu med str. in sredno ladjo.

Nad sev. baročnim portalom vodečim na to dvorišče se je ohranilo zazidano okno, pri katerem ni jasno, ali je iz gotike ali prvotne dobe, ima značilno zrelo gotsko laibungo. Okno bilo očitvidno zelo ozko, rahlo šilasto. V sev steni prečne ladje so se našli ostanki velikega okna, ki ga ni bilo mogoče popolnoma ugato-viti.

Bok stranske ladje:

Pilastri ob slavoloku
baročnem portalu na
jugozap. sodeč so bili
stran.ladji pravokotni

- a. prvotno ohranjen
- b. gotsko prizidano
- c. baročno prizidano.

Ohranjeni so zazidani vsi delilni loki med str. in gl. ladjo in oba loka iz str. v prečno. Nakazani a zgodaj odbiti so vsi delilni loki med prečno in njeno str. ladjo. Pod streho so ohranjeni vsi 4 obodni loki (šilasti) polj str. ladij tako, da je nedvomno, da je bila obokana s križnimi svodi. Za sredno dokazuje to arhitektura svežnjev slopov. Mnogi ohranjeni profili reber suličastega profila, dajejo tudi obliko reber kakorjuček glavne ladje negotov. Mo- goče, da je bil raven, nemogoče tudi ni, da je bil poligonalen. Radi svežnja slopov ob juž. baročnem por-

talu v oglu k gotskemu prizidku se vrriva vprašanje, če ni bila cerkev daljša in kakor v Stični skrajšana. Veženj s stebrom

za križni svod na ven, sedaj nima smisla in ga dobi samo, če si mislim še eno polje proti zap.

Gotski prizidek se je odpiral napram ladji v velikem poltačenem loku.

Romanske polkrožno završene dolbine v prezbiteriju na desni mogoče govore o bližini prvotnega oltarja. Gotska dolbina v str.ladji prečne ladje na sev.strani. Dve gotski dalje v stenah str. ladje v polju pod korom.

Stele, LXXXIV, 6.12.1937, str.4-8.

Za to, da je bila cerkev za eno travejo daljša kot sedanja, govori tudi dejstvo, da so nad korom v loku, ki ločo kor od prostora nad kapelo zazidani popolni polstebri pripravljeni za nbsitev prečnega loka napram zadnji traveji. Kapiteli so na obeh straneh izredno bogati, okrašeni z žival.glavicami. Važno je tudi razmerje križnega hodnika do sedanje cerkve: sev.trakt hodnika je namreč daljši od d lžine juž. stran.ladje za pribl. eno travejo (treba še izmeriti). Ker nosijo obodne stene križnega hodnika freske iz zač.16.stol. je kljub temu, da so oboki in loki iz 18.stol.gotovo, da imamo opraviti z obodom prvotnega hodnika, kakor je koncem sred.veka obstojal. Daljši bi pač ne bil, če bi ga bili ob gotizaciji cerkve nanovo postavljali.

Sev. skupina kapitelov. Mali kapitel, ki je spremljal križni lok nad sedanjim korom ima kelihasno obliko, ki ima pod robom keliha na koncu dveh vidnih pravkotnih osi po eno živalsko glavo, primitivno obdelane na grobe oblike, ka =

kor so vzdane skulpture v zvoniku farne cerkve ali podobne glave, ki krase steno nad oporniki minor.cerkve v Ptuj.Glavni kapitel, ki je bil tudi odkrit je istotako kelihaste oblike, pod vidnim oglom krilne plošče, pa sta naložena drug na drugega dva natural. rastlinska lista.Kapitel počen.

Južna skupina kapitelov.Vidna, oni ki s prejema križni lok iznad sedanjega kora in glavni, ki je nosil nekaj prečni lok napram sedaj uničeni traveji. Mali kapitel je kelihast in ima pod robom pod ogli krilne plošče po eno žival. glavico ali bolj grobih oblik kakor na juž, in manjšega obsega.

Gl.kapitel je kelihast in se je ohranil pod oglom krilen plošče pol živalske glave, oni na severnem kapitelu sorodne oblike.

Stele, LXXXIV, 15.12.1930, str.11-12.

V sev. str, ladji je bil odprt tudi drugi križni svod. V materialu so našli sklep nekega drugega svoda, mogoče gl.ladje, ki ima na sredi ostanek očitno okroglega sklepnika, ki je pa razmeroma majhen.Bil je reljefno okrašen, vendar je predmet nerazločen.Najden je tudi kos nekega drugega sklepnika z robom iz kroga in reljefnim peter listnim listom, ki se v dekoraciji pogosto ponavlja.

V prvem svodnem polju so našli blizu sklepa tudi kos slikanega ometa z živahno risano črno obrisano zeleno in rdeče barvano listno vejo s cvetovi pogotskih oblik, verjetno 16.stol.Prvotna polihromacija reber:okrog precej temen rjav stiki kamnov so markirani z rdečim pasom med dvema belima. Ozadja v oramentiki kapitelov so bila rdeča.

Stele, LXXXIV, 16.2.1933, str.13-14

Prižnica in vel. oltar Iz Golega pod Kureščkom je iz kst. samostana.

Glej pod Golo - ž.c., str.1.

Stele, XC, 9.1.1914, str.31-32.

Prižnica v ž.c. v Mokronogu prvotno v kostanjeviškem samostanu.

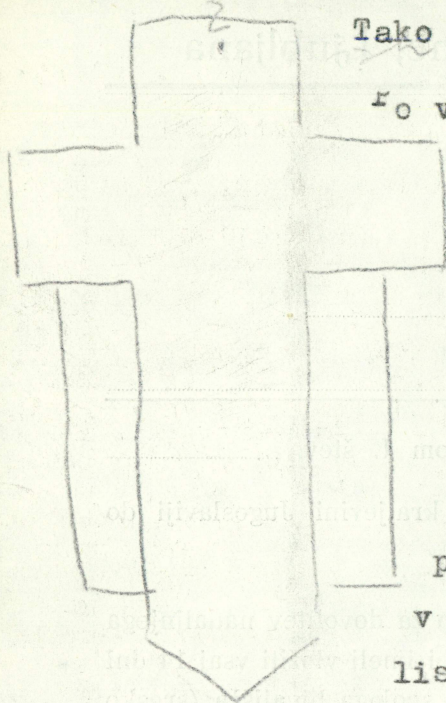
Glej pod Mokronog - ž.c., list 1.

Stele, XCI, 3.10.1913, str.13-14.

Cerkev: v notranjščini obokana v baročnem ali rokoko času. Ena letnica se nanaša na 1.pol.17.stol., druga nasred 18.stol. Prezbiterij ima gotško štukirano ornamentiko. Belež in omet je odpadel in videti je, kako so obzidani prvotno bogati slopi iz prehoda iz roman. v gotski slog. Tloris odgovarja romanskemu s stran. ladnjami in prečno ladjo. Vidni so šilasti loki, kiso delili sred. ladjo od stranskih ~~xxxxxxxxxxxxxxxx~~ a so prezidani v polkrožne. Apsida prvotne cerkve je bila tam, kjer je sedanjí prezbiterij, a bil je ta bržkone krajši podaljšek ~~xxxxxxxx~~ in sedanje oblike pa je pripisati sredi 18.stol. V zidu je na različnih mestih cerkve videti gotške profil. dolbine.

Na zap. strani se konča cerkev čudno v ost, pri čemer nastane namesto kora prostor z dvema nadstropji: spodnje gotško - rebrasto obokano, zgornje sedaj povzdignjeno v zvonik, za katerega ^{o pod} sp b to arhitekturo vpletene *podstropje* Stolp je po napisu na enem lepih portalov iz 1.pol.17.stol. Pod streho so videti zgornji deli nekdanjih streh, deloma še prvotni Dachgesimse, gotško profiliran. Okragle okna sedanje ladje, ki je segala *do vrhovi nad stranske*

Tako nekako je izgledal prvotni tloris.

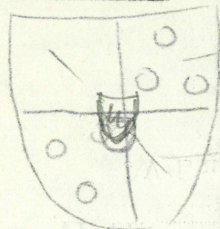

Čo vsem v dezu je bila sedanja ladja ravno krita, ker ni sledi nosilcev svoda. Cerkev je krasen prostor, ki bi se dal izbirno porabiti, če bi bil denar. Za vzdrževanje trehe sem obljubil 4-5000 ~~sk~~ K. "a" vlože. prošnjo Ob juž. steni cerkve velik Areuzgang, sedaj deloma porušeno s sledovi poznogotskih slik. Vidno: rojstvo Kr., poklonitev sv. 3 kraljev in še par scen. Lepe klasicistične peči razdrte, v shrambah. Pri gozdarju prstan enega opata iz 18. stol. (kamen je izpadel) - najden v grobljah pod cerkvenim talkom. Ima tudi več opatskih listin. V shrambi so celi kupi listin. glede katerih je treba kaj ukreniti, ker se kvarijo.

Krasno dvorišče z večnadstr. arkadami.

Stele, I, 12.10.1920, str. 13-14.

Slavnostni rokoko portal iz vrta v zaprt prostor za cerkvijo, okrašen s pilastri in nišami, srednji del konkavno zaokrožen. Freske v atiki: angeljci časte ime Marijino in Marijino Oznanenje. Portal ima bogato skulpiran in polihromiran nastavek z dvema grboma in nad tema glava z mitro in 2 škof. palici. Na enem grbu nag mož z vencem zelenih listov okrog ledij in glave, opira se na drevo, pod nogami stilizirana voda.

3 minucne kuzge

na desno se spenjajoč kozorog, prednje noge opira na skal o
na križišču ščitek s vertikalnim zopčastim pasom na sredi

Napis na portalu: OMnipotentis Dei eiVsqVe genitricis ab Angelo salvtatae
VirgInIs honorI ereXIit Alexnader Tavfererus huius loci abbas LIV(1742)

Stopnjice se popolnoma razdrte in bi jih bilo treba vsaj za silo popraviti.

Med vhodnima okroglima stolpoma glavnega vhoda v grad(oba imata strelnice) je

alegorična slika Brezmadežne iz 18.stol., 2 napisa na sliki: Prvi : EO^{ve} IanVa

CoeLI non fVres neC VaLLaChI neqVe Latrones ast IVsti IntrabVnt In EaM.(.737)

Drugi: HanC (ere)XIit (ere je negotovo) ALeWanDer n..... VLeX Fonte Ma= riano(1737).

Glavni vhod v dvorišče ima na sklepniku letnico 1727.

Portal v hodniku na levo ima napis: LIMina a frIDerICO praeLato posita In ho= noreM reginae CoeLI et BernardI L^{berta}(1705)

Notranja stran nad gl.vhodom dvorišče vzdian kamen z 2 grboma kronani ma z mi=

tro. V levem divji mož, korakajoč v svojo desno, v drugem kronana devica, do

kolen, v levici kolo (sv. Katarina), v desni meč. Pod tem napis: HOC opus fieri

f.R^{dus} dns Cristanus Bril:A:H:L: R^{dm}ovatar suc: D: Leo:H:A:1577.

Zgoraj na grbi velika, nekoliko nejasna letnica 1555(druga 5 ni gotova)

Naarkadah na desno od gl.vhoda: 145 F.A.Z.L. MDCCVII.

Na drugem drug napis in dvojni grb kornan z mitro: FraCtVs fVIt sVb WDoLpho praesVLe FonIs Marlae posItVs(1734)

V križnem hodniku: so vidani ostanki starih portalov, ostanki fresk, pozno-gotskih. Dostič dobro ohranjeno, deloma pod beležem, je rojstvo Kr., predstavljeno s klečečima in molečima Marijo in Jožefom. Za Marijo je štalica, za Jožefom gozd. Nad njima angelj ali kaj podobnega. V sosednjem polju Marija sedeča kot kraljica s krono pred štalico, za njo Jožef, ki sega po kapi. Nagi Jezus sedi v naročju Marijinem in stega roke po darovih starega, pred njim klečečega kralja, za njim 3 konji, na 2 še dva kralja, enega konja drži sluga. Ozadje pokrajina v giottesknem duhu. V oblakih angelj, ki s prstom kaže pot in zvezdo. Čas, druga pol. 15. stol. Pod to slikarijo ostanki starejše, tudi deloma slikane plasti ometa. Deloma ohranjena sosednja polja na desno. Slika moritve nedolžnih otrok in bega v Egipt.

V sosednjem polju v gloriiji Jezus s krono na glavi, spodaj pa množica, verjetno apostoli, ker ima eden ključ, do tega oddelka nisem mogel natančno videti in določiti predmete.

Ostanki drugih polj se ne dajo razbrati. Vendar pa v enem ohranjen kralju na gori, izdaja Kristusa v vrtu Gecemani in v sosednjem poljub - izdajstvo Judeževp.

Odkril na koru par snopovstebrov s zašastimi kapitoli okrašenimi z živalskimi glavami in listi.

Stele, LIII, 14.15.1931, str.28.

Križni hodnik: Freske na na ljuvani podlagi, so nedvomno iz pozne gotske event že začetek 16.stol. "e ne oli o degeneriran slog ali bolje od Jerneja iz Loke. Vsekakro njegov slogovni pendant. Na zap.steni od juga:

1.skupina apostolov, z dobro ohranjenimi glavami, nad njimi kronani doprasni Jezus v oblakih.

2. moritev nedolžnih otrok v pokrajini in beg v Egipt. "ep ranjen otrok, mati ki brani svojega otroka in Marija na oslu, ki stiska dete k sebi, podobno kot na Miljavi.

3. "rije kralji, 4. Rojstvo, 5. Obisk pri Elizabeti? Dobro ohranjena Marijina glava. "a več mestih se vidijo zazidani gotski loki. Na juž. hodniku v 2.po= lju od desne Judov poljub.

3. Oljska gora.

Stele, CX, 5.8.1940, str.29-29'.

V zadrugi hranijo snet kos freske iz križnega hodnika. Zgoraj oprsni del do pasu rdeče drapirane figure brez glave, ki se z obema stegnjenimz rokama obra= ča pol v svojo levo. Zdi se, da je na oblaku. Od nje se vije proti desni širok rumen napisni trak z zbrisanimi sledovi na isa. Nad njim na desni se prikazuje majhna eženska figura s krono v roki steza predse - duša Marije. Spodaj vrsta štirih figur. "rva leva ima samo glavo ohranjeno in piha v gotsko kadilico. Ostale 3 so ohranjene do prs, toda vidnješe predvsem glave. "rva levo je brezbrada. Vse imajo rdeče nimbe., brade nejasne. Desna stran je zabrisana. Prvi dve glavi zelo to no risani, rdeča risba na roza rdeči osnovi. Gube Jezusovega plaša na rokavu kažejo mečkanje, kakor v krogu istrskih moj= strov.

V ~~medruzi hranje svet kos~~ ~~xxxxxxxxxxxxxxxxxxxx~~. Kvaliteta je videti precej dobra.

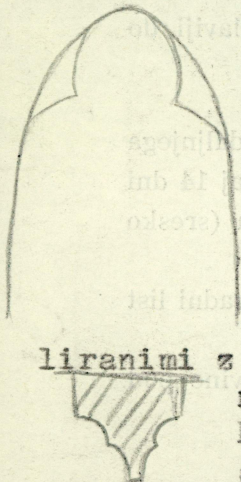
Čas okr.1500. +revladuje rdeča barva.

Stele, CXII, 4.6.1956, str.8 - 8'

Napis na zvoniku pod podstrešnim vencem:

ab alexandro praesule fontis Mariae hac tverris ex integro renovatu. (MCDLLXX
VVVIII -1779)

Zapadni kor z otrim kotom proti za. je gotski prizidek, k obstoječi starejši cerkvi. O tem priča pravilni pristrešek gotski pritlični venec ter okna v prezbitერიju. Dve visoki v lajbungah zaokroženi ~~zgoznozotraj~~ pa se na vrhu končuje ta v trilistu.

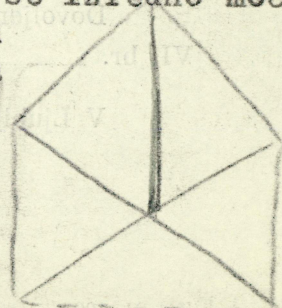

Zgornji okni sta podolgasti, razmeroma ozki, polkrožno završeni s posnetim prednjim robom.

V zvoniku, ki stoji 8koten na tem trikotnem podstavku, sta dve okrogli okni s posnetim prednjim robom.

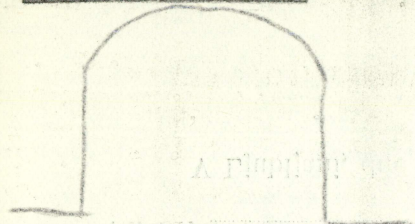
Na juž.strani tega prizidka, ob stiku njegove stene s prečno steno v kateri je lep portal z napisom iz l.1632 je zazidana bogata, romansko gotski prvotne stavbe, katere namen je sedaj nejasen, je pa gotovo nosila neko lok, med sam. zidom in prizidkom.

Pritlišni prostor tega prizidka je gotsko obokan, z rebri profiliranimi z dvakratnim žlebom. Rebra se stikajo brez kapitela, so izredno močna. Dve rebri ob vnosu se izgubljata polago ~~na~~ kotu konca dveh str. sta zazidana, in se na sev. vidi, da se tudi izgubljata. Glavno rebro v ostrini pa se končuje z neke vrste konzolo z grobom pod seboj.

Proti cerkvi se od iri prostor, sedaj z vrátni v novejši steni katera so porabljeni spoli je prvotne arhitekture. Prvotna odprtina je imela skoro celo širino tega rizidka in je bila prekrita s krožnim odrezom.

Lok je vstavljen iz pravilnih kamnov in podslikan rumeno z belimi progami.

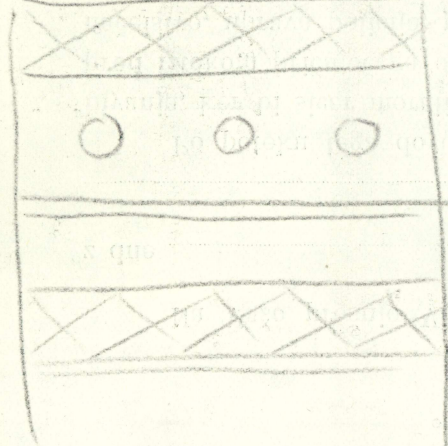

Nejasno je kako je bilo obokano nadstr. tega prizidka, ker je sedanji obok baročen in z ozirom na okrogla okna bržkone nižji kot je bil prvotni. Na koru je l.1741. Na steni nad arkado leve prečne ladje pa 1632.

V juž. steni pod streho troje okroglih oken s posnetim robom, vsako v enem interkolumniju v cerkvi.

Okno iz prečne ladje na streho stranske je podolgasto, polkrožno završeno.

Stele, CXV, 1930, str.6 - 8.

Ves prostor očiščen. Obdelani kam i so zloženi deloma v prezbiteriju, deloma v sev. str. ladji, deloma v gl. ladji. Bolje ohranjeni kapiteli so pod zvonikom. Kamna s kljukastim križem je nekdo obklesal in uničil znak. Ostalo kamenje itd. je bilo speljano v križni hodnik in tam razprostrto po tleh.

Končni efekt za cerkev je sedaj.

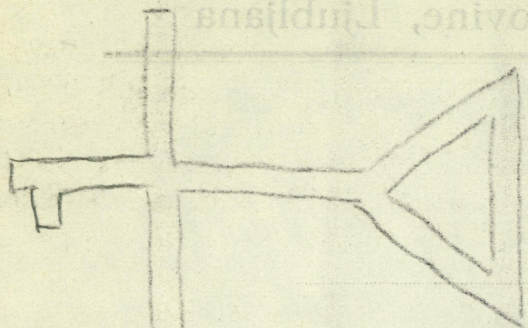
Prezbiterij je ohranjen z obokom vred in porit, zato vsled vlage trpe stene in posebno štukature.

Sev. del prečne ladje ima še obok, nad križiščem ga je malo manj od polovice, nad juž. koncem pa malo

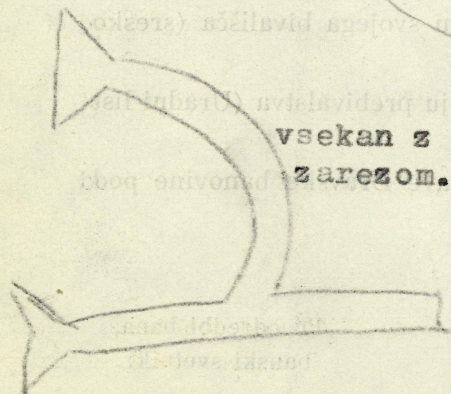
nad polovico. Barokizirana sev. ladja je ohranila ves obok in ima tudi še streho. Juž.ladja je vsa podrta, 1 - 1.50 m visoko pa stoje spodnji deli snopastih ~~stebrov~~ slopov. Ohranjen je polsnop ob steni na meji prečne ladje in 2 konzoli, nosilki obokov ladje. Ohranjen je tudi v barokizirani zvonik zazida ni zap. snopasti slop.

Na kamnih so našli par novih znakov, ki se po značaju približujejo onim iz Ptuja.

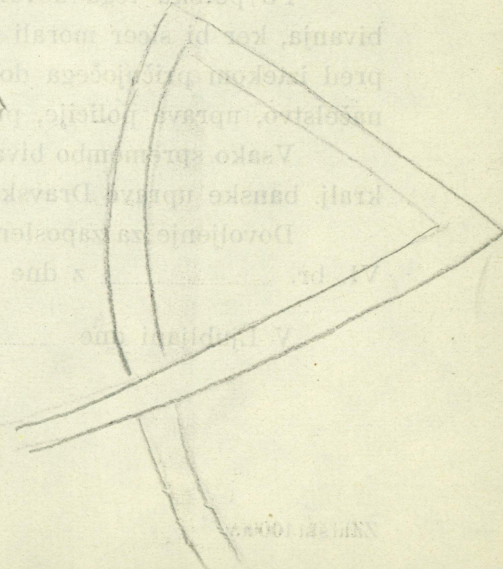
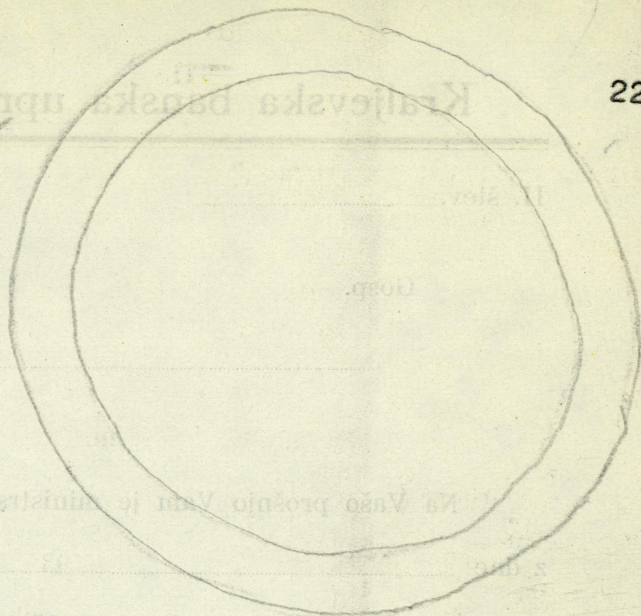
Del reber, pa tudi drugi mani imajo pogosto na stičnih ploskvah na obeh koncih zavrtanih eno ali tudi več lukenj za dviganje s kleščami.

vsekan z oboje-
stranskim zarezom

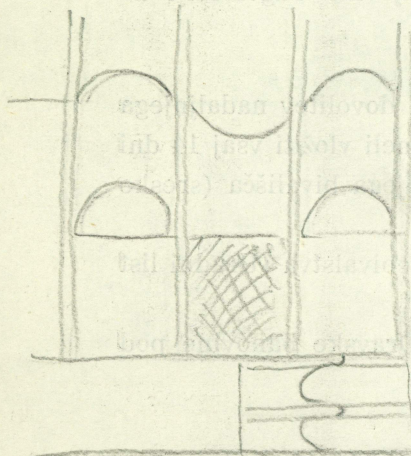
vsekan z obojestr.
zarezom.

Portal, ki je vodil iz sev. trakta križnega hodnika v cekrev, v vzh. travejo glavne ladje, je sedaj do dna odkrit. V okviru prednjega ogla je do več kot sredine debeline podboja razvit koso usmerjem profil 3/4 palice brez kapitelov med dvema pribl. polkrožnima žlebooma. Palica preide v višini pribl. 20 cm od podstavka v rombasto poglobljeno bazo ca 20 cm vis. Žlebovi pa v isti višini v koso usmerjen odliv. Vse skup stoji na 17 cm visokem skupnem podstavku, ki je pri prvem žlebu in palico koso odrezan in oblikovan z dvema vodoravnima palicama, med dvema plitvima vodoravnima žlebovoma. Ostenje tega vhoda, se zdi, da je bilo gladko.

Stele, CXVIII, 5.8.1947, str. 26'-29.

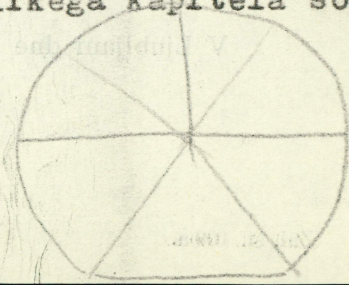
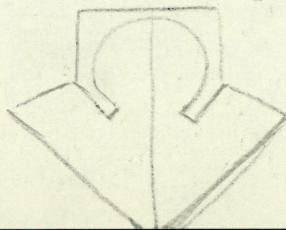
portal iz
hodnika v
cerkev

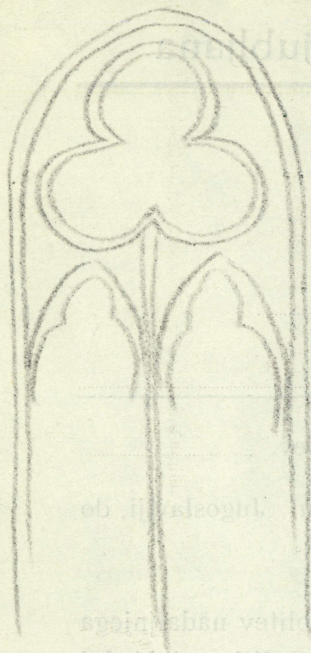
Cerkev: Zrušili so se oboki nad srednjo ladjo in juž. stransko ter pol nad križiščem in južno prečno ladjo. Porušeni so vsi gotski oboki južne stran. ladje. Ostal je zvonik in prezbiterij ter sev. stran in prečna ladja ter oba pasova vzh. prečnih kapel.

Na porušenih delih se kažejo razne zanimivosti, ki odkrivajo pogled v delavniško kamnoseško prakso.

Na spodnji ploskvi velikega kapitela so začrtane pravilne črte.

Na glavi manjšega kapitela je začrtan tloris njegove stebarske kompozicije.

Na delu pilastra je s šestilom izvršena risba dvodelnega okna s krogovi jem, očitvidno študija za eno okno. Na drugem kamnu so geom. risbe.

Novo pokazalose je nad juž.stran.ladjo prvotno okno iz prečne ladje proti zapadu, s svojo juž.stranico.

V križnem hodniku se kaže od jugovzh. konca začenši sledeče: v 1. loku zazidan velik gotsli portal s posnetim robom na ajdovo zrno in sled barve nad njim. Na vseh mejah prvotnih konstruktivnih pol gotskega hodnika so ohranjeni začetni kamni obokov s posekanimi konzolami, nosilkami oboka.

V 2 podločju zazidan gotski portal z žlebastim profilom, nad njim ostanki barv.

3 podločje vsebuje novejši prehod v cerkev. Na kamnu ostanku konzole je zasekan znak , ki izgleda, da je pristen.

V istem podločju proti str. ladji je v steni vzi-
dan šilasto gotski portal. V 4podločju je odlomek slike
Judovega oljuba. Obris leve konzole je dobro ohranjen in

kaže ptičje noge držeče vodoravno palico.

V 5 podločju ostanki nerazločne slikarije.

V 6 podločju sam belež.

V 7 podločju nerazločni ostanki slik.

V 8 podločju isto.

V 9 podličju proti cerkvi isto.

V " " proti samostanu ostanki slike skupine apostolov, slikano na omet na naključvani podlagi, nad njimi kronani Krsitus v žarkih, ki kaže predse v desno, kamor je usmerjen od njega nečitljiv napisni trak s frakturnim napisom.

V 10 podločju Beg v Egipt in Moritev nedolžnih otrok, levo zraven ostanek rast. ornamentike kot v Besnici ali pri sv. "anezu v Bohinju.

V 11. podločju Poklonitev 3 kraljev.

V 12. Rojstvo s krajino a la Jernej iz Loke, na katerega ta slika tudi sicer v marsičem spominja. Levo del rastl.ornamentike kot zgoraj.

V 13 podločju Elizabeta z Marijo

V 14. " vse uničeno.

V 15 " vse uničeno, pri tleh zazidan gotski lok z žlebastim profilom.

V 16. " (ogle skupo s 15.) zazidan renes. portal.

V 17. " zazidan šilasto gotski portal z žlebastim profilom.

Med materjalom, ki ga zazidujejo vrh gotskega stebrička.

Na vrhu vzh. zidu trakt starega samostana proti vzhodu je deloma ohranjen patroniran podstrešni črno bel venec, prav zanimive oblike.

Stele, CXVI, 27.3.1945, str.68' - 71.

Anfangs August begab ich der Unterzeichnete zunächst nach Mariabrunn bei Landstrass, um in dortigen Klostergebäude mit seinen Nachforschungen zu beginnen. Er wurde bei seiner Arbeit durch seinen Collegen Prof. A. Kaspret unterstützt.

Die Erwerbung der älteren auf das Cistercienser Kloster Mariabrunn oder Landstrass bezüglichen Archivalien hat für das krainische Landesmuseum um so grössere Wichtigkeit, als sich die Landstrasser - Urkunden bereits in dessen Besitze befinden, so dass es sich um die thumlichste Wiedervereinigung des ehemaligen, nun freilich bereits arg zersplitterten Kloster - und Herrschafts Archivs handelt.

Das Cistercienser - Kloster Mariabrunn wurde 1234 von Herzog Bernhard von Kärnten um dessen Gattin Iuta willen gestiftet und 1249 mit einem ausdrücklichen Fundationsbriefe ausgestattet. Es stand längere Zeit in Abhängigkeit von Victring und bezog noch spät seine Mitglieder und Äbte von dort. Letztere führten den Titel eines Erzpriesters über die dem Stifte einverleibten Pfarren, von denen fünf in Krain, vier in Untersteier und zwei in Kroatien lagen. So bedeutend auch der Güterbesitz dieses Klosters war und wie viele Schenkungen demselben zu theil wurden, so konnte es doch niemals die Stellung und die Blüthe des anderen Ordenshauses in Krain, Sittich erreichen ja geriet zu wiederholtenmalen in schwere Bedrängnisse, die sogar den Bestand desselben bedrohten.

In den Jahren 1545 - 1550 verlor es z.B. eine grosse Anzahl von Gütern, die dem Stifte zur Unterbringung der Uskoken entrissen wurden, im 17. Jahrh., als die Nachwirkungen der steten Türkenkriege, die fortwährende Verwüstung der zum Kloster gehörigen Zinsgüter sich endlich fühlbarer drückend machten, geriet das Stift auch im materiellen Verfall, in eine drückende Schuldenlast, die jedoch bald durch die kluge Thatkraft einzelner Äbte, durch Abstossung der schwer zu beaufsichtigenden Güter in Oberkrain und andere geschickte Massregeln wieder gutgemacht wurde. Im Jahre 1736 erlag das Stift einem Raubanfälle der benachbarten Uskoken oder Walachen, wie sie ortsüblich benannt wurden, indem dieselben ins Gebäude eindrangen und es mit Hilfe türkischen Raubgesindels fast gänzlich ausplünderten. Die Erinnerung an diese böse Zeit wurde durch Anlegung eines äusseren Hofes wach erhalten, von dem noch weiter unter die Rede sein soll.

Nach einigen Jahren weiteren ruhigen Bestandes pochte endlich die Josephinische Klosterreform mit eherner Wucht an die Pforten der über 500 Jahre alten Stiftung, die bei einem Stande von 23 Mönchen im Jahre aufgelöst wurde, worauf aus dem dazugehörigen Gütercomplexe die k.k. Staatsherrschaft Landstrass entstand. Die Geschichte Mariabrunns wurde aus den Urkunden und vorhandene Quellen erst in jüngerer Zeit durch W.v. Milkovicz in "die Kloster Trains", Wien 1889, Tempisky kritisch behandelt, auf welches Werk unter einem hingewiesen wird. Da seit der Aufhebung des Klosters bereits ein volles Jahrhundert verstrichen ist, so erscheint es wohl begreiflich, dass die Wnadtung von einst und jetzt sich an dem Aussenen des stattlichen Klostergebäudes kenntlich macht. Letzteres wird heute nur insoweit nothdürftig erhalten, als es praktischen Bedürfnissen dient, da gegenwärtig das k.k. Bezirks ericht, die k.k. Domänenverwaltung das Notariat u.s.w untergebracht sind. Das andere ist entweder wie z.B. die herrliche Stiftkirche bereit unrettbar verloren oder geht dem Verfall entgegen.

Das Stiftsgebäude, jetzt ortsüblich " Schloss " Landstrass genannt bildet einen

rechteckigen Komplex, dessen Langseiten nach Westen und Osten gerichtet sind. Es ist ein zweistöckiger Bau aus jüngerer Zeit, in dessen Umfang am nördlichen Ende die Stiftkirche eingebaut erscheint. Eine niedere Umfassungsmauer umgibt die darin gelegenen Gärten u.s.w. ein durch die Umfassungsmauer gebrochenes Thor führt an der Westseite von Vorhof. Rechts davon liegt eine Mühle. Dann folgt das laut Inschrift im Jahre 1738 erbaute befestigte Thor, welches von zwei mächtigen mit Schiessscharten bewehrten Thürmen geschützt wird. Über dem runden Thorbogen befindet sich eine noch ziemlich gut erhaltene, freilich recht handwerksmässige Freske. Auf dem Wahrzeichen von Mariabrunn, dem auch ins Stieftsigel übergegangenen dreischaligen Springbrunnen, steht die heilige Maria mit dem üblichen Symbolen, Halbmond und Schlange als Litterelfigur, links davon erhebt die Wappenfigur des Stiftes, der laubumrankte "wilde Mann", das abgeschlagene Haupt eines am Boden liegenden Uskoken hoch in der Hand, während ein zweiter Feind sich zur Flucht wendet. Rechts von der Schutzheiligen des Klosters winkt eine allegorische weibliche Figur einer sitzenden Bellona zu, sich zu erheben und herb zu eilen. Da letztere das österreichische Hauswappen in Brustschilde führt, so ergibt sich die Deutung der Allegorie von selbst. Über dem Bilde steht die Inschrift:

ECCE IANVA COELI

NON FVRES NEC VALACCHI NEOVE LATRONES

AST

IVSTI INTRABVNT IN EAM.

Unter dem Bilde nennt sich Abt Alexander Taufferer als Erbauer der Pforte in dem Chronostichon:

hanC ItaXit

aLeXanDerPresVL

eX

fonte MarIano.

Das wenige Schritte dahinter befindliche zweite Thor trägt auf dem Boden die Jahreszahl 1727 und bietet nichts bemerkenswerthes. An dem Nordende des grossen

recheckigesn Hofes steht die Kirche. Die hofseitigen Arcadengänge der beiden Stockwerke machen einen überaus statlichen Eindruck. Gegenüber dem Eingange steht ein aus Stein gehauener Springbrunnen, der manche Umgestaltungen erlitten haben dürfte, da die drei übereinander gestellten Brunnenschalen noch dieselbe Form wie im Convents Siegel aufweisen, dagegen die tiefcanelierte Stützsäule laut Inschrift erst aus dem Jahre 1765 stammt. Der kreisrunde Brunnentrog hat etwa 4m Durchmesser. Heute ist der Brunnen versiegt, neben ihn dient eine einfache Pumpe den Hausbewohnern. Mehrere an der Innenseite des Klostergebäudes angebrachte Denksteine künden uns die allmähliche Entstehnug des jetzigen Baues. Über dem Eingangsthore an der Westseite ist in der Höhe des ersten Stockes ein Stein eingelassen, der das Abtwappen mit der Inschrift von der Jahreszahl 1555 eingeschlossen mit der Inschrift trägt:

HOC OPVS FIERI FECIT RDS.DOM.

CHRISTANVS PREL.A.H.L.REO

VATV SVB.RDM.D.LEOH.A.1577.

Der Westtract stammt somit aus der Zeit der Aebte Christian Preleubter und Leonhard Hoffsteter. Der südliche Tract ist erst im 18.Jahrh. neu aufgeführt worden wie eine daselbst im zweiten Stocke angebrachte Steintafel besagt: TractVs fVIt sVb RVDolfo praesVLe fontIs Marlae positVs.

Darnach wurde der Bau 1734 beendet und zwar unter Rudolf Kusanian. Im ersten Stockwerke dieses Tractes ist eine ältere Inschrifttafel eingemauert, die mit ihrem abbreviirten Texte: IHS

F.A.Z.L

MDCCVII

entschieden auf Abt Friedrich, der bis 1707 regierte, sich bezieht. Die meisten Räumlichkeiten des ausgedehnten Baues werden gegenwärtig zu Kanzelleien und Naturalwohnungen verwendet und verdanken diesem Umstande ihre nothdürftige Instandhaltung. Die Kirche dagegen, welche ihre Eigenart und Grösse wegen zu kleinem praktischen Gebrauche verwendbar schien, bietet dem Beschauer den betrübenden Anblick grauenhafter Verwüstung und rettungslosen ruinösen

Verfalles. Sie besteht aus einem mächtigen Hauptschiffe, das etwa in der Mitte von einem Querschiffe durchkreuzt erscheint, so dass eine regelmässige Kreuzform gebildet ist. Die Längenausdehnung der Kirche geht von S. nach N. das Presbyterium ist mässig erhöht, die Schiffe sind von Seitenschiffen begleitet und zwar das Langschiff bis zur Kreuzung auf beiden Seiten, das Querschiff hat nach N. capellenartige Zubauten. Die Eingänge führen in die beiden Seitenschiffe am Südschiffe, das Hauptschiff erscheint durch eine polygone Capelle nach dieser Richtung abgeschlossen, über welcher sich der alte kleine, nur der Orgel Raum gewährende Musikchor erhebt. Der mässig hohe achteckige Thurm steigt über diesen Gewölben empor und wurde später durch eine in die erwähnte Abschluss - Capelle eingebaute unschöne Stützmauer gefertigt. Die Kirche war früher im gotischen Style gebaut, ist aber später einer aufdringlichen Barokrestaurierung zum Opfer gefallen. Jetzt wo die weisse Tünche und der spätere Mörtelverputz allmählig von den Pfeilern, die die Kreuzgewölbe der Schiffe tragen, abgefallen ist, tritt die schöne elegante ursprüngliche Steinarchitektur immer reiner und deutlicher zu Tag. Nicht nur die Stützpfeiler der Hauptschiffes zeigen schlank emporstrebende Dienste, auch die Nebenschiffe und Capelleneingänge lassen in ihrem heutigen Verfallszustande deutlich erkennen, dass die spitzbogigen stiengehauenen Gewölbsrippen erst später durch Vermauerung in Rundbogen verwandelt wurden. Bemerkenswerth sind ferner die schön geformten Basen und Capitäle, erstere sind jetzt fast ganz aus ihrer Umhüllung blosgelegt und zeigene mit ihren abgenommenen Ecken deutlich ihren ursprünglichen Charakter. Gotisch sind nach der erwähnten Restaurierung nur die beiden Gewölbbauten unter dem Thurme geblieben, dem Mittelschiffe vorgelagert, so dass der gotische Raum jetzt nur als Nische des späteren zugebauten Musik - Chors erscheint. Von der älteren Bauform zeugt überdies noch eine gotisch gebildete Nische in der Nähe des rechtsseitigen Eingangsthores und der Rest eines derartigen Grabdenkmales nahe der linksseitigen Pforte. Die beiden Eingangsthore haben im Style des 17. Jahrh. ausgeführte rundbogige mit Attiken geschmückte Portale, auf

dem linkseitigen befindet sich eine Inschrift, welche Abt Rupert Eckhardt als Erbauer dieses Thores, sowie des Thurmes nennt:

HABE PORTA VNACVM TVRRE ERECTA EST
PER RDIDDIMVM DOMINVM RVPERTVM
ABBATEM HVIVS MONASTERII . ANNO DOMINI
MDXXXII.

Um dieselbe Zeit dürfte wohl auch die übrige Umgestaltung der so stattlich schönen Kirche stattgefunden haben und nur das Fundament des bereits aufgeführten Thurmes davon verschont geblieben sein.

Das Innere der Kirche bildet gegenwärtig ein vollkommenes Chaos der einst geheiligte Raum dient als Zimmermannswerkstätte, als Schutzplatz und Rumpelkammer für unbrauchbare Gegenstände. Eine zusammengebrochene alte Bettstätte, neben ihr zerbrochene Topfscherben fesseln schon durch ihren Contrast zur einigen Bestimmung dieser Räume unsere Aufmerksamkeit und unter den Trümmern finden wir eine aus Stein gehauene Statue des heiligen Joseph, feilich ohne Kopf, doch dürfte letztere im fusshohen Schutte der den Boden der Kirche bedeckt, vielleicht noch zu finden sein. Nach der Behandlung der Gewandung zu urtheilen, gehört diese Statue sogar nicht zu den schwächeren Erzeugnissen des 17. Jahrh. Daneben liegt ein noch wohl erhaltenes Weihwasserbecken aus dunkelgrauem Marmor in der üblichen Muschelform, noch gut verwendbar. Es wäre wohl ein dringendes Gebot der Pietät, wenn schon die Kirche selbst in der jetzigen Verfassung nicht mehr erhalten werden kann, wenigstens derlei Überreste einer besseren Vergangenheit in würdiger Weise aufzubewahren.

Die in der Kirche eingemauert gewesenen Grabsteine sind sämtlich herausgerissen und wurden zu Trittsteinen im Hause benützt, das heisst, in unwiederbringlicher Weise vernichtet. Beim Eingangsthor des Klostergebäudes ein Grabstein - Fragment auf dem Boden liegend, der Schwellstein der daneben befindlichen Gartenthüre nach gehöriger Reinigung ist gleichfalls ein alter Grabstein. Der lesbare Theil des erstgenannten Grabsteines lautet:

DIE . APRIL . MENSI
CHRISO PATER AC
ARZTH NATIONE
VICTORIENSIS ET
FONTIS SANCTAE
VS CORPVS HIC
TVS AVTEM
OSE MVLTOQVI.....
DECEM.....

N.F.
MDZK:St.18.1.188 1892, str.6-8. Die Baulichkeiten zu
Kloster Landstrass von Črnologar.

Sauerhaush. archiv

Was nun die archivalische Ausbeute in ~~dem~~ Landstrass betrifft, so sei vor allem bemerkt, dass die Urkunden und wertvolleren Achtenstücken sich bereits im Besitze des krainischen Landes - Museums befinden, somit nur eine Nachlese aus den umfangreichen Beständen der alten Registratur beabsichtigt ist. Die alte Registratur ist im ersten Stockwerk auf dem Schüttboden an der Nordseite des Stiftsgebäudes untergebracht, es ist dies ein grosses liches und trockenes Locale, das freilich durch zahlreiche Mäuse bevölkert wird. Im selben Raume sind noch ältere Akten des k.k. Bezirks Gerichtes, die keinerlei archivalische Interesse bieten. Der in Betracht kommende Bestand, etwa eine Waggonladung umfassend lag theils in langen Reihen aufgeschichtet, theils in Kisten und Regalen verpackt, theils in ca 1m hohen Haufen vergraben. Bei der Auswahl der Papiere wurde der Grundsatz befolgt, nur das bis zur Klosteraufhebung 1786 reichende Materiale zu berücksichtigen. Mit diesem Zeitpunkt hört eben die Geschichte des Stiftes auf, die Geschichte der Staatsherrschaft ist aber nur von beschränktem Interesse. Ebenso wurde alles auf die Franzosenherrschaft in Krain (1809 -1813) bezügliche für das Museal - Archiv reservirt. Auch die im Rudolphinum bereits bestehende schon recht umfangreiche Patent und Decret Sammlung

wurde in Rücksicht gezogen.

Den weitaus grössten Theil des Acten und ~~kürze~~ Bücherbestandes bildeten die wirthschaftlichen Aufschreibungen in der Form von Urbaren, Zinsregistern u.drgl. Die Urbare des Klosters Landstrass beginnen mit 1625 und sind in zahlreichen Stücken bis 1786 und darüber vertreten. Daneben laufen zahlreiche Hand - Urbare Zinsregister u.drgl. zum Amtsgebrauche der Stiftsverwaltung dienende Bücher, sie reichen bis zum Beginn des 17. Jahrh. hinab. - esonders schön ausgestattet erscheint daneben ein Urbar der Herrschaft Thurn am Harde aus dem 17. Jahrh., auch das Grundbuch der Stadt Landstrass, sowie ein Kirchenregister von 1654 sind der Erhaltung im hohen Grade werth. Von Zehentregistern und Bergrechtsbüchern ist eine ganze Reihe erhalten, die meist in beschriebenes Pergament gebunden sind, ein Beweis für die einstige Reichhaltigkeit der Stifts - Bibliothek, die ihre unbrauchbar gewordenen Manuscripten zu derartiger Verwendung abgeben mochte. Ein Robotregister stammt aus dem Jahre 1599. Eine weitere Serie von Urbaren, Zins - und Steuer - registern bilden die einschlägigen Wirthschaftsbücher der dem Stifte zugehörig gewesenen Güter St. Jacob, Straža, Neuberg, Maichau, Rann, Vesperg, stante, braucht noch besserer Beweise. Im Jahre 1875 hat man in der Nähe von Brunndorf Pfahlbauten entdeckt. -edenfalls haben sich die Einwohner derselben, nachdem sie ihre Wasseransiedlung verlassen haben, zuerst auf dem nahen Sonnegg angesiedelt.

~~WasxxdixxxesxxrichtxxrxxrxxixrxxhxxanbeizungtxxixstxxrxxrxxwähnenxxdxxxxxxValkxxrxx(xVxxfxxx
xpxx750)xxdixxxixhxxmterxxdxxKilixkixxxvxx~~

Freihau, Oberbrustdorf, Anzenberg, Rupertsdorf, Grundelhof und Klingenfels, sie stammen zumeist aus dem 18., einige auch aus dem 17. Jahrh. Die Herrschaft Plettrah ist aus der Zeit des Staatsverwaltung mit einer Reihe von Wirtschaft - Acten vertreten. Von grösseren Interesse sind jedoch jene Actenstücke, die sich auf die dem Stifte incorporirten Pfarren beziehen. In dieser Hinsicht wurden die auf Sichelburg, videm, Šromlje bezügliche Schriften ausgeschieden, ebenso die den vollständigen Besitzstand der einzelnen Kirchen ausweisenden Inventarien

der steierischen Pfarren Ponigl, St. Marein(von 169), St. Stephan, St. Anna am Babenberg, St. Johann am Gupfberg, St. Georgen bei Reichenegg, Kalobje, Zibika, St. Veit. Die wirtschaftlichen Verhältnisse im weiteren Sinne berühren die mit "Waldsachen" betitelten Fascikel aus dem 18. Jahrh, ferner die auf die "Fischerei" bezüglichen Acten aus dem 16. und 17. Jahrh.

An Rechtsachen fanden sich in Landstrasser Registratur ganze Stösse von Processschriften, Weisungen und Gegenweisungen aus dem 16. bis 18. Jahrh, ferner ein Gerichtsprotokoll von 1590, Criminalprocesse aus dem 17. und 18. Jahrh, dagegen fanden die Bergthaidinge, von 1683 bis tief ins 18. Jahrh reichen, vollzählig Aufnahme. Von Originalurkunden und Pergamenten fanden sich nur zwei Kaufrechtsbriefe aus dem Jahre 1560 vor.

Neben den angeführten Archivalien wurden zahlreiche Fascikel mit Original - Briefen, Eingaben, Beschwerden, Urkunden - Copien u. dgl. meist dem 17. Jahrh. angehörig, ausgewählt, die dürften nach erfolgter Sichtung und Bestimmung sicherlich manch werthvolles Materiale für die innere und äussere Geschichte von Landstrass bilden. Zudem sind viele Stücke darunter wegen der eigenhändigen Unterschriften und der beigedruckten Siegel höchst bemerkenswerth.

Die aus der Zeit der Franzosenherrschaft stammenden Actenstücken bestehen aus Steuer und Abgabenregistern, den Militär - Conscriptions- acten, den Protokollen des Landstrasser Friedensrichteramtes, den an die Gemeinden Gross - Dolina, Zerina, Ostrog, Oberfeld, Gelošič, Gradisca, Bergana hinausgegebenen Fragebogen über ihre wirthschaftlichen Verhältnisse sammt den eingelangten Antworten, endlich in einigen Fascikeln Amtskorrespondenzen, Briefe, Aufträge u. dgl.

Unter den sonstigen zur Erwerbung durch das Landes - Museum ausgewählten Archivalien seien noch als besonders wichtig hervorgehoben: Die Eingabe des Abtes Alanus über die Caducität des Stiftes(1710) von dem auch ein Todesfalls - Inventar(1721) vorliegt. Ein Verzeichnis der Urkunden des Klosters, das Ausgabenbuch des tüchtigen Abtes Georg(1638 - 59) der in bedrängter Zeit die materialle Lage des Klosters mit Umsicht und Klugheit besserte. Gesindebuch, Dienerschaftsregister, Besoldungsbuch der "Stiftsofficiere", ein Kanzleiformula-

larienbuch, Actenstücke über die landgerichtliche Competenz und Gerichtsbarkeit der Stadt Landstraa, die Decreta der Provincial - Synode in Laibach l. 1777, endlich Vermögensausweise der Landstrasser Rosenkranzbruderschaft. Zum Schlusse sei noch zweier Actenstücke in slovenischer Sprache aus dem 17. Jahrh gedacht, die wegen ihrer verhältnissmässigen Seltenheit höchst bemerkenswerth erscheinen.

Das nach ebenso mühevoller als interessanter Arbeit ausgewählte Materiale wurde in 283 Numern, ^{meist} ~~einzelnen~~ Einzelbände oder Fascikel geordnet und consignirt.

N.F.

MDZK: št. 21.1.1895, str. 60 - 61? Notizen von Črnologar.

Die Forst - und Domänendirektion in Görz theilt mit, dass sich mit Ziegeln gedecktes Dach des Hauptschiffes der ehemaligen Zisterzienserkirche Maria Brunn bei Landschtrass in gutem Zustande befinde, dass dagegen eine Neuherstellung der Dachung des nördlichen Seitenschiffes, welches derzeit nur mit schon verschmorten Brettern verschalt wurde, notwendig sei. Hiefür wird Eternitschiefer in Vorschlag gebracht. Die Z.K. erklärt sich hiemit einverstanden.

MDZK: št. III. F. 3, 1.1.1904, str. 444: Sitzungsberichte.

Von grösstem geschichtlichen Wert sind jedoch mehrere Stücke, welche sich auf ~~die~~ die Thätigkeit einzelner Aebte unmittelbar beziehen, so z. B. das Inventar nach dem Abte Gregor Alexius von 1621, das Aufgabenbuch des tüchtigen Abtes Georg (1638 bis 1659), der in bedrängten Zeiten die Einkünfte des Klosters zu bessern verstand, und die Eingabe des Abtes Alanus wegen Caducität des Stiftes (1710), ferner Correspondenzen, die Aebte von Sitich betreffend, die meist dem XVII. Jahrhunderte entstammen. Dieser sowie mehrere andere Fascikel von Originalbriefen, Decreten, Eingaben und Entscheidungen, die gleichfalls zum grossen Theile dem XVII. Jahrhunderte angehören, dürften bei genauer Prüfung und entsprechender Ordnung manchen

wichtigen Beitrag für die innere und äussere Geschichte des Landstrasser Klosters enthalten;

Julius Wallner: Eine archivalische Nachlese in Landstrass und Sitich.,
MMK III, 1890, S. 210.

Von der Ex Pfarre Landstrass geschieht zuerst Erwähnung in einer Urkunde Herzog Berthold's von Kärnten vom J. 1220, worin Adelbertus plebanus de Landestrost als Zeuge erscheint (siehe "Mitth. des hist. Vereins" J. 1837, S. 44). Vermöge Stiftbriefes des Herzogs Bernhard von Kärnten über das Kloster Landstrass vom J. 1249 wurde diese Pfarre dem besagten Kloster einverleibt und später ganz von demselben versehen (siehe "Mitth. des hist. Vereins" Jahrg. 1847, S. 111.)

P. Hittinger: Zur Geschichte der Pfarren Krain's. MHVK. December 1854.
str. 90.

P. Radič: Die Stiftungsurkunde des ehem. Cistercienserstiftes Maria Brunn bei Landstrass ddo. 7. Mai 1249. Tekst ustanovne listine.
MHVK. Februar 1860. str. 18-20.

KOSTANJEVICA - samostan, cerkev

Severna stena križnega hodnika, polja od zapada proti vshodu: stenske slike

1. vidi se samo del rudečega robu v sredi spodaj in na levi zgoraj.

2. nerazločni sledovi rudeče in rumene barve.

3. ohranjeni rudeči vodoravni spodnji pas. Del stiliziranega terena, skupina rudečih hiš na d., pred njim visok portal in l. ob njem rudeč stolp, l. od njega devo ter nerazločni predmeti v rudeči in rumeni barvi. Mogoče Jezusov vhod v Jeruzalem. Bleda sled konjske glave, rumeno oblečen brezbrad človek, ki se zdi da razprostira rudečo suknjo predse.

4. popolnoma prazna.

5. rudeči spodnji pas in stiliziran teren na desni rumenaksta gora s kelihom na vrhu nad tem, vrsta dreves v sredi pa deli rudeče obleke in v molitvi sklenjene roke Jezusa.

6. Ohranjen velik del spodnjega in zgornjega robu. V sredi Judin poljub pred ozadjem z drevesi. Levo od tod prizor s Petrom in Malhom, sledovi obrazov in vojaških čelad.

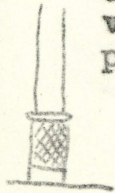
7. Vodoraven pas suličastega patrona. Marmoriran vodoraven predmet temno rdeče barve, v neki razdalji nad njim vsporeden mu vodoraven rob nekega predmeta, mogoče sarkofag. Nad d. sled neke k sredi obrnjene figure, na levi temnordeče navzdol obrnjene črte, kapljajoča kir? Mogoče Imago pietatis v sarkofagu kot okras vhoda v cerkev.

Na vzh. strani hodnika ohranjena samo 3 polja, povsod ostanki rudeče barve.

Portal v 7 polju juž. stene je poznogotski. Ima 3/4 paličast profil med dvema globokima žlebovoma brez kapitelov. Paličast profil prehaja spodaj v visoki nekoliko širši bazi, ločeno od njega pa obročki, imata okrogel profil rombasto vklesano okrašeni.

V višini vrha teh podstavkov imajo žlebovi močno poševen odtok v poševen na podstavke.

Noga celega portala je poševno posneta oblikovana

KOSTANJEVICA - samostan cerkev

z dvema vodoravnima žlebovoma med 3 vodoravnimi "wulsti "

Stele, IV.A.7.7.1947, str. 10-11'

Sv. ^Krištof na juž. steni ladje sedaj popolnoma odkrit. Zavzema vso steno od vrha do tal. Spredaj manjka tal. Stopala desne noge, leve pa od kolena do ^{hi}. Po okroglem oknu je uničeno oprsje, deloma leva roka, ki drži drevo in brada nje = gove glave. Novoodkriti sta glava ^Krištofova, vrh drevesa in Jezušček.

^Krištof stoji obrnjen v polprofil v svojo levo, glavo pa obrača v polkrofilu nazaj na svojo desno, kjer mu sedi na rami v dolgo haljo oblečen Jezušček, ki ga drži za lase. Z desno roko ga ^Krištof opira pri sedalu, z levo pa drži drevo, ki zaključuje skupino na desni strani in ima majhno značilno stilizirano krono (listno). Telo se pod težo otroka v vrhnjem delu upogiba v to stran,

z obratom glave pa se izraža začudeno vprašanje. Med drevesom in ^Krištofom ladji na desni je na vodoravni črti skupina dveh stoječih figur s palmami mučeništva v rokah. Pod tem je drug vodoraven pas, kjer klečita dve figuri donatorji. Med ^Krištofovimi nogami se vidita skrajno razkljuvani dve glavi in poprsje dveh figur.

Rob slike ni ohranjen.

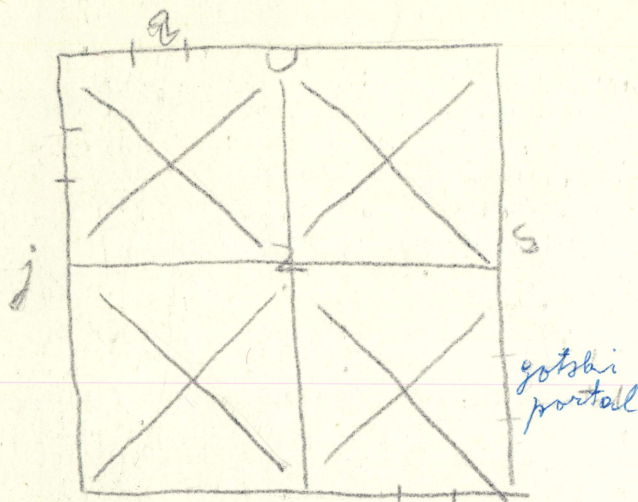
^Kristus ima bel križnat nimb. ^Krištof čigar obraz je popolnoma potemnel in ima lepe rumene lase, ima širok črn nimb, s črno prečnico preko ^Kristovega čela. Sploh se na več mestih v obleki kot barva podšivke ugotavlja ta črna barva. Leve ^Krištofove roke se vidi polovica. Drevo je rumene barve, trije hrastasto stilizirani trodelni listi so beli s črnimi konturami. Roka ^Kristova je črna, plašč rudeč s temno lila, skoro črno podlogo, tunika rumena. Konture temno rdeče. bleka donatorja zelena, risba ima še močno vlogo, vendar tudi modelira, posebno plašč na hrbtu. ^Mehko dekorativno razvijanje draperij in robov. Tehnika pravi fresko, precej na suho. Zato prevelik del barve z ometom. Vsi goli deli telesa so črni, kar pomeni, da so se barve spremenile oz., daje barva karnata oksidal. ^Krištofov nimb, ki ima isto barvo je okrašen z belimi

okroglimi vložki, krona je rumena kakor lasje, kar sem prvotno mislil, da je prečka nimba, se je izkazalo kot spodnji rob te vojvodske krone

Stele, LXXXVI, 4.9.1947, str. 22'-23'

Opis samostana in cerkve

M. Zois korrespondent C.K. / zapiski št. 6
20.3.1915

Ostanek zap.trakta, kamor vodi iz zap.~~trakt~~ kraka križnega hodnika bogati zgodnjegotski portal. Približno kvadratično osnovan prostor skozi katerega vodi v pritličju polkrožno odprt prehod v smeri zap.-vzh. Gotski portal je v vzh.delu severne stene, v zap.delu nasprotne stene pa je baročni portal.

a, b sta iz kamna polkrožno zaključena, iz nedoločene dobe, vsekakor pa iz 17.stol.

V nadstropni višini je v južni steni desno ostenje visokega gotskega šilastega okna.

V zap.steni je v nadstropju v sredi obsekana močna gotska konzola, ki kaže na dva križasta oboka. Ali so bili 4 in steber v sredi? Kopati!

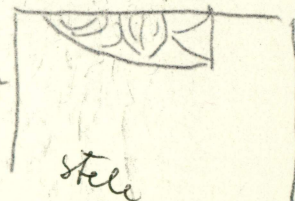
Desno od konzole kamnita, polkrožno završena odprtina plitve niše.

Levo od konzole znotraj zazidano, a zunaj vidno gotsko okno. Vrh odbit štranice posnete, spredaj v sredi dekorativna gotska konzola.

Juž.prehod ima napis iz 17.stol.: LIMINA a FRIDERICO praelato positu In honorem reginae Coeli at Bernardi Libata. Stele, XIVA, 25.7.1957. 24-25

Sorodnosti v arhitekturi z c.sv. Mihaela na Dunaju (glej pod Dunaj - c.sv. Mihaela)

Trogir, cerkev sv. Ivana, na južni strani cerkve na enem mestu izdolben (mogoče je bil postavljen na v njem globlji sistem tla in radreje ali kinamena. Slika radreje v Kostanjevici mogoče izdolben vic kamnoloka?

Stele

Ko je bila v "Vrtcu" opisana Kostanjevica in bližnji samostan Cistercijanov, ki je zdaj bivališče c.kr. okr. sodnije, davkarije in gozdarskega urada, je gosp. pisatelj omenil tudi roparskega napada Bošnjakov na ta samostan pod vodjo roparjev Bišiča. Tukajšnje ljudstvo ve še marsikaj po ustnem izročilu o tem napadu pripovedovati, ki se jako vjema z zapisanim sporočilom menihov, ki so takrat bili v samostanu. Pripoveduje se pa še o nekem drugem takem napadu, ki so ga nakanili težko če ne izvršiti takrat precej roparski Vlaha iz sosednega Žumberka, pa jim je spodletelo. O prvem roparskem napadu je znano, da je dne 29. julija 1736. leta napadlo 50 bosenskih roparjev (če niso bili žumberški Vskoki) imenovani samostan, katerim je zapovedoval nek turški Vlah, po imenu Bišič, ki je samostanu napravil silno škodo. Omenjeno meniško sporočilo pravi, da so roparji celih pet ur po samostanu razsajali ter da so vgrabljeni plen odnesli v Žumberk. Nesli pa so tudi enega svojih pajdašev seboj, katerega je vstrelil samostanski lovec. Da bi ga nihče ne spoznal, so mu odrezali glavo, telo pa so nad Orehovcami v nekem jarku zakopali. Kraj, kjer ta ropar leži je še zdaj dobro znan. - Ker je bila roparjem tolika skrb, da bi kdo ubitega ne spoznal, je to gotovo znamenje, da niso prišli naravnost iz Bosne sem ropat, ampak da so bili bliže, to je v Žumberku, doma. Sporočilo pravi nadalje, da so roparji vlomili v 25 sob, ter da so izpraznili vse omare, omarce in škrinje, ter jih rabili. Pobrali so ves denar, zlatnino, srebernino, ure, tobačnice, cinasto posodo, puške in perilo; kar se ni dalo odnesti, so pa končali, okna pobili, podobe vničili, tako, da strašnega razdjanja ni moč popisati. Iz nadaljnjega sporočila se da sklepati, da tudi samostanski ljudje niso rok križem držali ter da so se roparjem postavili v bran, drugače bi ne bilo ranjenih in ubitih. Umorjeni so bili: O. Sigmund Žigan, zadet od dveh krogelj, je padel pri korskih stopnicah; Matija Cvertnik, zadet v prsi, je padel v tako zvaži sobi za tujce; o. Evgenij Jurič, zadet v prsi, je umrl zadnjega julija; brata Mihaela Purgarja, samostanskega zdravnika, pa so s puškinimi kopiti silno poškodovali, dobil je v spodnji del života 3 krogelje, in ko je na tleh pred zlodji ležal, so se posvetovali,

ali bi mu glavo, odsekali aliga pa na kose razsekali; na to ga vdari eden s sekirino ostrino po glavi ter pove pajdašem, da je uže mrtev; ta ga potem do čistega obere. Mrtvo truplo so pa rabili za pručico, ko so s plenom tovorili svoje konje. Ta zdravnik se jim je gotovo v bran postavil drugače bi menda ne bili tako ljuto ravnali ž njim. Matija Klemenčič je bil od krogla zadet v pleče; Jurij Luskus je bila leva roka na dveh krajih s sabljo presekana skozi kost; Ivan Lužar je bil s sabljo preko levega lica hudo ranjen; Anton Pevec, samostanski kovač, je dobil smrtni udarec s sabljo preko glave. Huje ali manj ranjeni so bili tudi Matija Makovec, Matija Fink, Žilič, Miha Zovič, Marko Frankovič, Miha Čučnik in Andrej Dalan in še več drugih. Po zadnjih imenih, ki so vsa tukajšnja družinska imena razun Finka in Dalana, ki je bil sodar samostanski, je soditi, da so prišli kmetje menihom na pomoč, pa so propadli preveliki sili. Nekateri menihi so se umaknili in poskrili po raznih skrivališčih, in ti so tudi zdravo kožo pčranili.

Drugi napad na tukajšnji samostan se je po ljudski pravljici godil nekoliko pozneje. Roparji, katerim menda pota niso bila dobro znana, so prisilili necega kmeta iz hribov, menda iz Ošterca, da jih je vodil. Poslali pa so enega svojih ljudi, ki je imel nalog, splaziti se v samostan ter ponoči roparjem vrata odpreti. Preoblečen ropar res pride v samostan in ko vse potihne, se splazi k vratarju, ga umori, mu pobere ključe in vzame menihovo kuto ter jo obleče. Tako preoblečen gre tovarišem vrata odpreti. Ko se vrata odpro in roparji meniha mesto tovariša zagledajo, mu precej eden glavo odseka. V tem hipu pa tudi roparji spoznajo glavo svojega pajdaša. Strah jih obide ter puste samostan v miru; glavo usmrtenega roparja pa vzamejo sabo. To dogodbo kaže tudi podoba pred velikimi samostanskimi vrati na zid slikana, ki ima sledeči napis: Glej, vrata nebeška! Ne tatje, na Vlahi, ne roparji, (ampak) pravični pojdejo skoz nje. Podoba kaže Marijo z detetom Jezusom zgorej, spodej pa na desno neko božanstvo z glavo roparjevo v roki, telo njegovo v kuti in družega roparja z mečem v roki; na levo je ženska podoba, ki čuvaju denar v roko daje. Od tod mora omenjeni kmet, za to nesrečo dobro tepen, roparje voditi v Šentjernej, kjer so mislili obiskati gospoda župnika. Pa Setjernejčane

so to za časa zvedeli in so začeli plat zvona biti. Ko Vlahi to čujejo, se obernejo proti Pleterjem, kjer so imeli jezuiti samostan, ter se tam menda dobro odškodvajo.

Tukajšnji kraj je nekdej po Vlahih veliko trpel, zdaj smo si dobri sosede. Ko sem lani jesen v družbi nekaterih gospodov potoval od Kostanjevice v Žumberško krajino in sicer k sv. Petku, kjer je bil ravno velik živiški somenj, od tod na Kalije, Mrzlo polje, k Sv. Ivanu, v Stojdrago do Velike doline, moram reči, da sem dobil od Žumberčanov vse druge pojme, kakor sem jih poprej imel. Posebno mi je prilegla se tamošnja vljudnost in postrežnost, snaga po bišah in pa mirni otroci. O surovostih pri otrocih ki pri nas, odkar se je šiba iz šole odpravila, silno napreduje, nisem po vsem Žumberku nič zapazil."

A.: Nekoliko črtic o cistercijskem samostanu pri Kostjanjevi. -
NOVICE, 28. marec 1883. L. XLI, list 13, str.100.